

Ekonomia

DLA BYSTRZAKÓW™

Dowiedz się, jak:

- zrozumieć zarówno mikroekonomię, jak i makroekonomię
- analizować zachowania konsumenckie oraz ich wpływ na gospodarkę
- przewidywać recesję i wpływ decyzji ekonomicznych na Twoje życie

septem
septem.pl

Peter Antonioni

wykładowca University College w Londynie

dr Sean Masaki Flynn

adiunkt w Katedrze Ekonomii Scripps College

Tytuł oryginalny: Economics For Dummies®, 2nd Edition

Tłumaczenie: Arkadiusz Romanek

ISBN: 978-83-246-7276-9

Original English language edition Copyright © 2011 John Wiley and Sons, Ltd, Chichester, West Sussex, England
All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part any form.
This translation published by arrangement with Wiley Publishing, Inc.

Oryginalne angielskie wydanie © 2011 John Wiley and Sons, Ltd, Chichester, West Sussex, England
Wszelkie prawa, włączając prawo do reprodukcji całości lub części w jakiegokolwiek formie, zarezerwowane.
Tłumaczenie opublikowane na mocy porozumienia z Wiley Publishing, Inc.

Translation copyright © 2014 by Helion S.A.

Wiley, the Wiley Publishing logo, For Dummies, the Dummies Man logo, A Reference for the Rest of Us!, The Dummies Way, Dummies Daily, The Fun and Easy Way, Dummies.com, Making Everything Easier, and related trade dress are trademarks or registered trademarks of John Wiley and Sons, Inc. and/or its affiliates in the United States and/or other countries. Used under License.

Wiley, the Wiley Publishing logo, For Dummies, the Dummies Man logo, A Reference for the Rest of Us!, The Dummies Way, Dummies Daily, The Fun and Easy Way, Dummies.com, Making Everything Easier i związana z tym szata graficzna są markami handlowymi John Wiley and Sons, Inc. i/lub firm stowarzyszonych w Stanach Zjednoczonych i/lub innych krajach. Wykorzystywane na podstawie licencji.

Polish language edition published by Wydawnictwo Helion.
Copyright © 2014.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage retrieval system, without permission from the Publisher.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Autor oraz Wydawnictwo HELION dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz Wydawnictwo HELION nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Fotografia na okładce została wykorzystana za zgodą Shutterstock.

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<http://dlabystrzakow.pl/user/opinie/ekoby2>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydawnictwo HELION
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel. 32 231 22 19, 32 230 98 63
e-mail: dlabystrzakow@dlabystrzakow.pl
WWW: <http://dlabystrzakow.pl>

Printed in Poland.

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę

- Księgarnia internetowa
- Lubię to! » Nasza społeczność

Spis treści

O autorach	13
Podziękowania od autorów	15
Wstęp	17
O książce	18
Konwencje zastosowane w książce	19
Czego nie czytać?	19
Naiwne założenia	20
Jak podzielona jest książka?	20
Część I: Ekonomia — nauka o tym, jak ludzie radzą sobie z niedoborem	20
Część II: Makroekonomia — nauka o wzroście gospodarczym i równowadze	21
Część III: Mikroekonomia — nauka o zachowaniach konsumentów i przedsiębiorstw	21
Część IV: Dekalogi	21
Ikony użyte w książce	21
Co dalej?	22

Część I. Ekonomia — nauka o tym, jak ludzie radzą sobie z niedoborem 23

Rozdział 1. Czym zajmuje się ekonomia i dlaczego powinno nas to obchodzić	25
Krótkie rozważania o historii ekonomii	26
Rozważania o tym, jak wredne, brutalne i krótkie było dawniej ludzkie życie	26
Instytucje, które odpowiadają za wzrost standardu życia	27
Patrząc w przyszłość	28
Odesłanie makroekonomii i mikroekonomii do przeciwnych narożników	28
Ekonomia jako nauka o niedoborze	29
Z oddalenia i całościowo — makroekonomia	30
Analiza stanu gospodarki	30
Rozpoznawanie przyczyn recesji	30
Zwalczanie recesji za pomocą polityki fiskalnej i polityki pieniężnej	31

Z bliska i osobiście — mikroekonomia	31
Równoważenie podaży i popytu	32
Rozważania o zaletach konkurencji	32
Analiza problemów związanych z brakiem konkurencji	32
Reformowanie praw własności	33
Sposoby radzenia sobie z innymi częstymi przypadkami zawodności rynku	33
Zrozumieć, w jaki sposób ekonomiści wykorzystują wykresy i modele	34
Abstrahowanie od rzeczywistości jest rzeczą dobrą	34
Twój pierwszy model: krzywa popytu	34
Rysowanie własnej krzywej popytu	36
Rozdział 2. Lody czy ciastka? — śledzenie wyborów konsumenckich	39
Rozważania o modelu ludzkich zachowań	39
Celem jest maksymalny poziom szczęścia	40
Wykorzystanie użyteczności do pomiaru poziomu szczęścia	41
Uwzględnienie altruizmu i hojności	41
Własny interes może prowadzić do wspólnego dobra	42
Czerwone światło — analiza własnych ograniczeń	42
Ograniczoność zasobów	43
Ograniczenia technologiczne	43
Ograniczenia czasowe	44
Koszt utraconych korzyści — nieuniknione ograniczenie	44
Dokonywanie ostatecznego wyboru	45
Analiza ograniczeń i niedoskonałości ekonomicznego modelu wyboru	47
Zrozumienie procesu decyzyjnego w sytuacji braku pełnej wiedzy	47
Racjonalność w obliczu nieracjonalności	48
Rozdział 3. Właściwa droga do maksymalizacji ludzkiego zadowolenia to produkcja właściwych dóbr	51
Sięgnięcie szczytu: określenie możliwości produkcyjnych	52
Klasyfikacja zasobów wykorzystywanych w produkcji	53
Im więcej, tym gorzej — malejące korzyści	54
Trochę tu, trochę tam — alokacja zasobów	55
Graficzna prezentacja możliwości produkcyjnych	56
Przesunięcie krzywej GMP dzięki lepszej technologii	59
Co powinniśmy produkować?	60
Ocena wad i zalet systemu rynkowego i interwencjonizmu państwowego	62
Głos za gospodarką mieszaną	67
Pobudzanie innowacji i rozwoju technologii	70

Część II. Makroekonomia — nauka o wzroście gospodarczym i równowadze 73

Rozdział 4. Analiza makroekonomiczna

— w jaki sposób ekonomiści śledzą niemal wszystko75

PKB jako narzędzie śledzenia stanu gospodarki	76
Czego PKB nie uwzględnia?	77
Co składa się na PKB?	77
Przepływ dochodów i aktywów	78
Obieg pieniądza	80
Uwzględnianie w PKB produktów i usług, kiedy zostały wyprodukowane, a nie kiedy zostały sprzedane	82
Dobry, zły i brzydki — wszystko zwiększa PKB	82
Równanie PKB	83
C jak konsumpcja	84
I jak inwestycje kapitałowe	86
G jak państwo	87
NX jak eksport minus import	88
Handel międzynarodowy i jego wpływ na gospodarke	89
Deficyt handlowy może być korzystny!	90
Uwzględnienie aktywów — liczy się nie tylko gotówka	91
Wykorzystywanie przewagi komparatywnej	92

Rozdział 5. Frustracja inflacyjna

— dlaczego większa ilość pieniędzy nie zawsze jest dobra95

Kupić inflację — ryzyko związane z nadmiarem pieniędzy w obiegu	96
Równoważenie podaży pieniądza i popytu na pieniądź	96
Uleganie pokusie inflacji	98
Podsumowanie konsekwencji inflacji	103
Pomiary inflacji — indeksy cenowe	105
Tworzenie własnego koszyka dóbr	106
Obliczanie tempa inflacji	106
Ustalanie indeksu cen	107
Określanie faktycznego poziomu życia za pomocą indeksu cen	108
Problemy związane z indeksami cen	109
Wycenić przyszłość — nominalne i realne stopy procentowe	110
Równanie Fishera	111
Świadomość niedoskonałości prognoz	111

Rozdział 6. Zrozumieć przyczyny recesji 113

Analiza cyklu koniunkturalnego	114
Produkcja w warunkach pełnego zatrudnienia	115
Powrót do poziomu Y^* — naturalna konsekwencja dostosowania się poziomu cen	116
Reakcja na wstrząs gospodarczy — krótko- i długookresowe skutki	117

Definicja kilku kluczowych terminów	117
Istota P — dostosowywanie się cen w dłuższej perspektywie czasowej	119
Wstrząs dla systemu — dostosowanie się do zmiany poziomu popytu zagregowanego	120
Sztuczne ceny w perspektywie krótkookresowej	121
Złożenie perspektyw krótko- i długookresowej	124
Droga do recesji — lepkość cen	125
Obniżka wynagrodzeń lub poziomu zatrudnienia	126
Sumowanie kosztów wynagrodzeń i zysków	126
Powrót do Y^* a interwencja ze strony państwa	127
Powrót do równowagi przy lepkich cenach — model Keynesa	128
Dostosowanie poziomu zapasów zamiast poziomu cen	130
Pobudzenie wzrostu PKB zgodnie z modelem Keynesa	137

Rozdział 7. Zwalczanie recesji za pomocą polityki pieniężnej i fiskalnej 141

Pobudzenie popytu w celu zakończenia recesji	142
Cel: poziom produkcji w warunkach pełnego zatrudnienia	142
Przesunięcie krzywej AD w prawo — przywrócenie ludzi do pracy	144
Generowanie inflacji — ryzyko nadmiernej stymulacji	144
Ćwiczenie z bezcelowości — próba zwiększenia poziomu produkcji ponad Y^*	145
Chwilowy wzrost — zmiany poziomu płac realnych	146
Nieudana stymulacja — co się dzieje, gdy ludzie się jej spodziewają?	148
Arkana polityki fiskalnej	151
Wzrost wydatków państwowych w celu przyspieszenia końca recesji	152
Kwestia deficytu	153
Polityka pieniężna rozebrana na czynniki pierwsze	155
Korzyści z pieniądza fiducjarnego	155
Można mieć za dużo pieniędzy!	157
Kilka słów o obligacjach	159
Związki cen obligacji i stóp procentowych	160
Zmiana poziomu podaży pieniądza w celu zmiany poziomu stóp procentowych	161
Obniżenie poziomu stóp procentowych w celu pobudzenia gospodarki	162
Racjonalne oczekiwania a ograniczenia polityki pieniężnej	163

Część III. Mikroekonomia — nauka o zachowaniach konsumentów i przedsiębiorstw 167

Rozdział 8. Podaż i popyt łatwo i przyjemnie 169

Sensownie o rynkach	170
Istota popytu	170
Wyjaśnienie kilku terminów	170
Wykres krzywej popytu	171
Koszty utraconych korzyści — przebieg krzywej popytu	174
Elastyczność cenowa popytu	175

O podaży słów kilka	177
Ilustracja krzywej podaży	177
Skrajne przypadki podaży	180
Interakcja podaży i popytu w poszukiwaniu równowagi rynkowej	182
Poszukiwanie równowagi rynkowej	182
Stabilność równowagi rynkowej	183
Dostosowywanie się do nowych poziomów równowagi, gdy zmienia się podaż lub popyt	185
Reakcja na wzrost popytu	186
Reakcja na obniżenie podaży	187
Wprowadzanie utrudnień dla równowagi rynkowej	188
Wprowadzenie pułapu cenowego	188
Wprowadzenie ceny minimalnej	190

Rozdział 9. Homo economicus — konsument maksymalizujący użyteczność 193

Optymalizacja w warunkach ograniczeń	194
Użyteczność — uniwersalna skala pomiaru szczęśliwości	194
Im więcej, tym mniej — malejąca użyteczność krańcowa	195
Wybór między wieloma możliwościami w sytuacji dysponowania ograniczonym budżetem	198
Jak najwięcej użyteczności (krańcowej)	198
Alokacja pieniędzy między dwa dobra w celu maksymalizacji użyteczności całkowitej	200
Wyrównywanie użyteczności krańcowej nabytej za jednostkę pieniądza dla wszystkich produktów i usług	202
Wyprowadzanie krzywych popytu z malejącej użyteczności krańcowej	205
Wpływ zmian cen na wielkość popytu	206
Wykres zmian cen i ilości w celu stworzenia krzywej popytu	207

Rozdział 10. Esencja kapitalizmu — przedsiębiorstwo maksymalizujące zysk 211

Maksymalizacja zysku jest celem przedsiębiorstwa	212
W obliczu konkurencji	213
Warunki zaistnienia konkurencji doskonałej	213
Biorcy cen, ale wytwórcy ilości	214
Zyski księgowo a zyski ekonomiczne	216
Analiza struktury kosztów przedsiębiorstwa	217
Jednostkowe koszty produkcji	218
Analiza średnich kosztów zmiennych	219
Spadek średnich kosztów stałych	220
Śledzenie zmian średnich kosztów całkowitych	221
Koncentracja na kosztach krańcowych	222
Punkty przecięcia się krzywej MC z krzywymi AVC i ATC	222
Przychody krańcowe a koszty krańcowe	224
Magiczny wzór: tam, gdzie $MR = MC$	225
Ilustracja zysków	227
Ilustracja strat	229
Wyciągnięcie wtyczki — gdy najlepszym rozwiązaniem jest zaprzestanie produkcji	231
Warunek wstrzymania produkcji w krótkim okresie: gdy koszty zmienne przewyższają przychody całkowite	231

Warunek wstrzymania produkcji w długim okresie: gdy koszty całkowite przewyższają przychody całkowite	233
Na łasce ceny rynkowej	233

Rozdział 11. Dlaczego ekonomiści kochają wolne rynki i konkurencję? 235

Piękno konkurencyjnych wolnych rynków: gwarancja przewagi korzyści nad kosztami	236
Analiza warunków niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania rynków	236
Analiza efektywności wolnych rynków	238
Wykorzystanie całkowitej nadwyżki do pomiaru uzyskiwanych korzyści	240
Gdy wolne rynki tracą wolność — zbędne straty społeczne	246
Pułapy cenowe a zbędne straty społeczne	246
Zbędne straty społeczne spowodowane podatkiem	247
Znaki szczególne konkurencji doskonałej: zerowe zyski i najniższe możliwe koszty	250
Przyczyny i konsekwencje konkurencji doskonałej	251
Konkurencja doskonała pod lupą	252
Graficzne przedstawienie zależności między zyskami a wchodzeniem firm na rynek i wychodzeniem z niego	253

**Rozdział 12. Monopole — jak daleko byś się posunął,
gdybyś nie miał konkurencji? 259**

Analiza maksymalizujących zysk monopolii	260
Problemy powodowane przez monopole	260
Źródło problemu: malejące przychody krańcowe	260
Wybór poziomu produkcji maksymalizującego zysk	265
Porównanie monopolistów i firm konkurencyjnych	269
Wielkość produkcji i poziom cen	269
Zbędne straty społeczne — obliczanie szkód spowodowanych przez monopole	271
Skupienie się na efektywności	271
Przykłady dobrych monopolii	272
Patenty zachętą do innowacji i inwestycji	272
Ograniczanie nadmiernej liczby konkurentów	273
Utrzymywanie niskiego poziomu kosztów dzięki monopolom naturalnym	274
Regulowanie monopolii	274
Subsydiowanie monopolisty w celu zwiększenia jego produkcji	274
Narzucanie minimalnych poziomów produkcji	275
Regulowanie cen monopolisty	276
Rozbicie monopolu na kilka konkurujących firm	278

Rozdział 13. Oligopol i konkurencja monopolistyczna — warianty pośrednie 279

Konkurencja czy zмова?	280
Strategiczne działania w ramach oligopolu	280
Konsekwencje zmony i konkurencji	281
Kartele — próba naśladowania monopolistów	281
Koordynacja działań kartelu to ciężka praca	282
OPEC jako przykład trudności związanych ze zmovą	282

Dylemat więźnia	283
Analiza dylematu więźnia	284
Omerta rozwiązaniem dylematu więźnia	287
Dylemat więźnia na przykładzie kartelu	288
OPEC uwikłana w dylemat więźnia	290
Wykorzystanie straszaka, aby zmusić członków OPEC do przestrzegania kwot produkcyjnych	290
Regulacja oligopoli	291
Postępowanie z dominującą firmą	292
Ustawodawstwo antytrustowe	292
Wariant hybrydowy: konkurencja monopolistyczna	293
Korzyści ze zróżnicowania produktu	293
W obliczu ograniczonego poziomu zysków	294
Rozdział 14. Prawa własności i ich wady	299
Pozwolić rynkom na przynoszenie społecznie optymalnych rezultatów	300
Efekty zewnętrzne — odczuwane przez innych koszty	
i korzyści związane z jednostkowymi działaniami	301
Pozytywne i negatywne efekty zewnętrzne	302
Konsekwencje negatywnych efektów zewnętrznych	302
Zapotrzebowanie na dodatnie ilości negatywnych efektów zewnętrznych	304
Przeciwdziałanie negatywnym efektem zewnętrznym	305
Konsekwencje pozytywnych efektów zewnętrznych	306
Tragedia wspólnego pastwiska	308
Mieć krowę — zdeptanie wspólnego pastwiska	308
Wymieranie gatunków z powodu kiepsko określonych praw własności	309
Rozdział 15. Zawodność rynku — asymetria informacji i dobra publiczne	311
W obliczu asymetrii informacji	312
Asymetria informacji ogranicza handel	312
O kwaskowatości cytryn słów kilka — rynek samochodów używanych	313
Ubezpieczanie klientów, gdy nie ma możliwości ich odróżnienia	317
Dobra publiczne	320
Opodatkowanie w celu sfinansowania dóbr publicznych	321
Zaangażowanie filantropów w finansowanie dóbr publicznych	322
Finansowanie dobra publicznego poprzez sprzedaż powiązanego dobra prywatnego	322
Nowa technologia jako dobro publiczne	323
Część IV. Dekalogi	327
Rozdział 16. (Okolo) dziesięciu sławnych ekonomistów	329
Adam Smith	329
David Ricardo	330
Karol Marks	330
Alfred Marshall	331
John Maynard Keynes	331

Kenneth Arrow i Gerard Debreu	332
Milton Friedman	332
Paul Samuelson	333
Robert Solow	333
Gary Becker	334
Robert Lucas	334
Rozdział 17. Dziesięć atrakcyjnych błędnych tez ekonomicznych	337
Błędna koncepcja stałej ilości pracy	337
Świat doświadcza problemu przeludnienia	338
Mylenie następstwa z przyczynowością	339
Protekcjonizm najlepszym rozwiązaniem dla zagranicznej konkurencji	339
Błąd uogólniania	340
Jeśli coś jest warte, by to zrobić, zrobimy to w stu procentach	340
Wolne rynki są niebezpiecznie niestabilne	341
Niskie płace za granicą oznaczają, że bogate kraje nie są w stanie konkurować	342
Stawki podatkowe nie wpływają na wkładany w pracę wysiłek	343
Zapominanie o niezamierzonych konsekwencjach działań politycznych	343
Rozdział 18. Dziesięć koncepcji ekonomicznych drogich naszym sercom	345
Społeczeństwo jest zamożniejsze, jeśli wszyscy dążą do realizacji swoich własnych interesów	345
Wolne rynki wymagają regulacji	346
Wzrost gospodarczy zależy od postępu technologicznego	346
Wolność i demokracja czynią nas bogatszymi	346
Edukacja podnosi standard życia	346
Ochrona prawa własności intelektualnej sprzyja innowacjom	347
Źle zaprojektowane prawa własności są przyczyną wszelkich problemów ekologicznych	347
Międzynarodowy handel jest korzystny	348
Prywatne przedsiębiorstwa nie sprawdzają się w produkcji dóbr publicznych	348
Zapobieganie inflacji jest proste	349
Dodatek A. Słownik	351
Skorowidz	359

Rozdział 1

Czym zajmuje się ekonomia i dlaczego powinno nas to obchodzić

W tym rozdziale:

- ▶ Przegląd historii ekonomii.
 - ▶ Jak ludzie radzą sobie z niedoborem?
 - ▶ Makro- i mikroekonomia.
 - ▶ Pobudzanie wzrostu gospodarczego i unikanie recesji.
 - ▶ Zachowania osób i przedsiębiorstw.
 - ▶ Parę słów o wykresach i modelach, których ekonomiści uwielbiają używać.
-

Ekonomia to nauka, która bada, jak ludzie i społeczeństwa dokonują wyborów pozwalających im na odniesienie maksymalnych korzyści z wykorzystania ograniczonych zasobów. A ponieważ każde państwo, każde przedsiębiorstwo i każda osoba musi się liczyć z ograniczeniami i przeszkodami, ekonomia ma wpływ dosłownie na każdy aspekt życia ludzkiego.

Mógłbyś na przykład nie czytać teraz tej książki, tylko robić coś innego. Ćwiczyć. Oglądać film. Rozmawiać z przyjacielem. Jedyną przyczyną, dla której powinieneś czytać ten rozdział, jest to, że jego lektura jest najlepszym możliwym sposobem wykorzystania Twojego ograniczonego czasu.

Podobnie powinieneś mieć nadzieję, że papier i tusz użyte do wydrukowania tej książki zostały optymalnie wykorzystane i że każda złotówka pochodząca z podatków jest wydawana przez rząd w najlepszy możliwy sposób, a nie roztrwaniana na podrzędne projekty.

Ekonomia dociera do sedna tych zagadnień, analizując zachowania konsumentów i przedsiębiorstw, a także instytucji społecznych i politycznych, aby się przekonać, na ile właściwie spożytkowują one ograniczone zasoby ludzkości, by zapewnić ludziom towary i usługi najlepiej zaspokajające ich potrzeby.

Krótkie rozważania o historii ekonomii

Aby lepiej zrozumieć dzisiejszą sytuację ekonomiczną i to, jaki rodzaj polityki i zmian instytucjonalnych może przynieść największą poprawę, konieczne jest spojrzenie na historię ekonomii, która pokaże nam, w jaki sposób ludzkość znalazła się na obecnym etapie rozwoju. Zostań z nami: uczynimy to doświadczenie możliwie najmniej bolesnym dla każdego historiofoba.

Rozważania o tym, jak wredne, brutalne i krótkie było dawniej ludzkie życie

Przez większą część dziejów ludzkości naszym przodkom niezbyt dobrze wychodziło efektywne wykorzystywanie ograniczonych zasobów. Standard życia był niski, ludzie wiedli żywot krótki, ubogi i raczej bolesny. Przypomnijmy kilka statystyk, które uległy zmianie dopiero kilka wieków temu:

- ✓ Oczekiwana średnia długość życia człowieka wynosiła około 25 lat.
- ✓ Ponad 30% noworodków nie dożywało swoich piątych urodzin.
- ✓ Prawdopodobieństwo śmierci przy porodzie wynosiło 10%.
- ✓ Większość ludzi osobiście doświadczała straszliwych chorób i (lub) głodu.
- ✓ Standard życia kolejnych pokoleń nie był wyższy niż poprzednich. Z wyjątkiem szlachetnie urodzonych niemal wszyscy przez kolejne stulecia żyli na poziomie minimum egzystencji.

W ciągu ostatnich 250 lat wszystko zaczęło się zmieniać. Ludzka innowacyjność doprowadziła do wynalezienia i wykorzystywania elektryczności, silników, skomplikowanych maszyn, komputerów, radia, telewizji, biotechnologii, naukowo wspomaganego rolnictwa, antybiotyków, lotnictwa i mnóstwa różnych technologii. Nowe wynalazki pozwalały lepiej wykorzystywać ograniczone zasoby powietrza, wody i ziemi dane ludziom na naszej planecie.

W efekcie doszło do diametralnej poprawy standardu życia, wzrostu oczekiwanej długości życia do ponad 60 lat na całym świecie oraz tego, że wiele osób może sobie dzisiaj pozwolić na mieszkanie, odzież i jedzenie znacznie lepsze niż to, o którym kilkaset lat temu zwykli ludzie mogli tylko pomarzyć. Oczywiście wciąż jeszcze nie można mówić o sytuacji idealnej. Duże obszary nędzy są nadal smutną rzeczywistością w wielu rejonach świata i nawet najbogatsze narody muszą radzić sobie z problemami ekonomicznymi takimi jak bezrobocie oraz z brakiem dostępu do zasobów.

Jednak pozostaje niezaprzeczalnym faktem, że społeczeństwo się bogaci i że udało nam się podtrzymać wzrost gospodarczy większości narodów, co oznacza, iż standard życia z każdym rokiem wzrasta.

Instytucje, które odpowiadają za wzrost standardu życia

Oczywistą przyczyną wyższego standardu życia, który cały czas rośnie, jest to, że ludzie dopiero niedawno odkryli wiele nowych technologii i ciągle odkrywają kolejne. Ale jeśli by pogrzebać głębiej, zaczniesz się zastanawiać, dlaczego technologicznie innowacyjne społeczeństwo nie powstało wcześniej.

Starożytni Grecy wymyślili prostą maszynę parową i maszynę sprzedającą na monety. Opracowali nawet podstawy do stworzenia programowalnego komputera. Ale jakoś nie udało im się spowodować rewolucji przemysłowej i wejść na ścieżkę trwałego rozwoju gospodarczego.

I pomimo faktu, że w każdym społeczeństwie na Ziemi zdarzali się bardzo bystrzy osobnicy, dopiero w XVIII wieku w Anglii rozpoczęła się rewolucja przemysłowa i dopiero wówczas standard życia wielu narodów znacząco wzrósł i do dziś z każdym rokiem rośnie.

A więc jakie to połączone czynniki spowodowały tak radykalne przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego pod koniec XVIII wieku? Krótka odpowiedź brzmi: stało się tak, bo doszło do nałożenia się na siebie efektów wynikających z istnienia następujących instytucji i zjawisk:

- ✓ **Demokracja** — Owszem, można przecenić znaczenie demokracji dla rozwoju ekonomicznego. Jednak całkiem rozsądne jest założenie, że jesteś bardziej skłonny do inwestowania, gdy Twoje inwestycje są chronione przez przepisy prawne, niż byłbyś, gdyby zależały wyłącznie od kaprysu tyрана. Również przedstawiciele władzy epoki demokracji zaczęli liczyć się z opinią kupców i producentów, którzy odpowiadają za bogacenie się społeczeństwa.
- ✓ **Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością** — Dzięki tej strukturze biznesowej inwestorzy ponoszą odpowiedzialność tylko do wysokości swojego wkładu, a nie za długi spółki, których nie jest ona w stanie uregulować. Ograniczona odpowiedzialność znacznie zredukowała ryzyko inwestowania i w konsekwencji spowodowała wzrost liczby inwestycji.
- ✓ **Prawo patentowe chroniące wynalazców** — Przed uregulowaniem prawnym kwestii patentów pomysły były zazwyczaj kradzione, zanim przyniosły twórcom jakiegokolwiek pieniądza. Dając wynalazcom wyłączność na sprzedaż ich pomysłów na rynku, patenty stały się finansową motywacją dla wielu różnych wynalazców. W efekcie pojawili się „pełnoetatowi” wynalazcy — ludzie żyjący z wymyślania wynalazków.
- ✓ **Powszechne wykorzenienie analfabetyzmu i krzewienie oświaty** — Nowe technologie nie powstaną bez wykształconych wynalazców. Natomiast bez wyedukowanej siły roboczej nie może być mowy o rozpoczęciu produkcji na dużą skalę. Dlatego też decyzja wielu państw o wprowadzeniu obowiązku szkolnego, najpierw na poziomie podstawowym, a potem również średnim, utorowała drogę do gwałtownego i stałego wzrostu gospodarczego.

Wymienione powyżej rozwiązania i zmiany w polityce przyniosły wzrost gospodarczy, dały ludziom nowe szanse i zapewniły dostatek, o jakim wcześniej nie słyszano.

Spółeczeństwa zaczęły korzystać z dobrobytu na tak wielką skalę, że największym wyzwaniem stojącym przed służbą zdrowia wielu krajów stało się rozwiązanie problemu otyłości.

Patrząc w przyszłość

Ludzkość ma przed sobą wiele wyzwań. Niektóre z nich są negatywną konsekwencją sukcesów, inne dotyczą rozciągnięcia pozytywnych zmian na większą rzeszę ludzi. Wśród tych pierwszych problemów jest radzenie sobie z potencjalnymi zmianami klimatu oraz zdefiniowanie właściwych procedur, które powinniśmy wdrożyć w reakcji na te zmiany. W grupie tych drugich wymienia się problem podniesienia standardu życia ludzi dotkniętych ubóstwem bez ryzykowania negatywnych zmian środowiskowych.

Niektóre problemy, takie jak ubóstwo, można rozwiązać poprzez rozszerzenie na uboższe społeczeństwa działania instytucji, które pomogły rozwiniętym społeczeństwom w osiągnięciu wysokich standardów życia. Jednak inne problemy, takie jak zanieczyszczenie środowiska i zużywanie zasobów, związane z działaniem struktur instytucjonalnych powstających w bogatszych państwach, wymagają nowych wynalazków i nowych instytucji.

I dlatego uważamy, że istnieją dwa bardzo dobre i wzajemnie ze sobą powiązane powody, które powinny skłonić Cię do przeczytania tej książki i poznania tajemników ekonomii:

- ✓ Dowiesz się, jak funkcjonują współczesne gospodarki. To pozwoli Ci nie tylko zrozumieć, dlaczego tak znacznie wzrósł standard życia, ale i dowiedzieć się, gdzie istnieje jeszcze sporo miejsca dla potencjalnych udoskonaleń.
- ✓ Zdobędziesz gruntowną wiedzę na temat fundamentalnych zasad ekonomii, która pozwoli Ci ocenić propozycje polityków (między innymi) dotyczące polityki gospodarczej. Po lekturze tej książki będziesz umieć oddzielić ziarno od plew.

Odeślanie makroekonomii i mikroekonomii do przeciwnych narożników

Wiedza zawarta w tej książce została podzielona tak, abyśmy mogli przekazać Ci jak najwięcej materiału tak szybko i bezboleśnie, jak to możliwe. Staraliśmy się również, aby tekst był żywy i dowcipny. Angielski poeta Thomas Carlyle nazwał ekonomię „posępną nauką” (sam był niezłym kawalarzem...), ale my jesteśmy zdania, że to nieprawda. Zamierzamy uczynić, co w naszej mocy, abyś i Ty nie zgodził się z poglądem Carlyle’a.

Głównym kryterium, wedle którego podzieliliśmy materiał zawarty w tej książce, jest rozbiecie ekonomii na dwa działy:

- ✓ *Makroekonomia* zajmuje się gospodarką jako organiczną całością, koncentrując się na ogólnoeconomicznych czynnikach, takich jak stopy procentowe, inflacja i bezrobocie. Obejmuje również rozważania na temat wzrostu gospodarczego i tego, jak rząd wykorzystuje politykę fiskalną i politykę pieniężną do minimalizowania konsekwencji recesji.
- ✓ *Mikroekonomia* skupia się na pojedynczych osobach i na pojedynczych przedsiębiorstwach. W przypadku tych pierwszych wyjaśnia, jak się zachowują w sytuacjach, gdy muszą wydać pieniądze lub zainwestować oszczędności, natomiast w przypadku tych drugich — jak zachowują się na rynku firmy dążące do zmaksymalizowania swojego zysku, zarówno rozpatrywane indywidualnie, jak i w kontekście konkurencyjności z innymi.

U podstaw zarówno mikro-, jak i makroekonomii leżą te same zasady, takie jak niedobór (rzadkie występowanie zasobów) i zasada malejących korzyści¹. Z tego powodu zanim przejdziemy do zgłębiania makroekonomii w części II, a mikroekonomii w części III, resztę części I poświęcamy na wyjaśnienie tych zasad.

Większość pozostałych treści tego rozdziału służy jako zachęta do lektury dalszych części książki, tak więc jeśli wolisz być zaskakiwany, najlepiej przewróć od razu kilka kartek i przejdź do kolejnego rozdziału. Wyjątkiem jest ostatnia część rozdziału, gdzie omawiamy kwestie wykorzystywania przez ekonomistów wykresów i grafów. Jeżeli uważasz, że przyda Ci się powtórka z odczytywania wykresów, zapoznaj się z tą częścią przed rozpoczęciem lektury kolejnych rozdziałów.

Ekonomia jako nauka o niedoborze

Niedobór jest fundamentalnym i nieuniknionym zjawiskiem leżącym u podstaw potrzeby nauki ekonomii. Bez niedoboru czasu, zasobów, informacji, dóbr konsumpcyjnych, pokoju i dobrej woli na Ziemi ludziom niczego by nie brakowało.

To z powodu niedoboru nie możesz mieć wszystkiego, nawet jeśli jesteś najbogatszym człowiekiem na świecie. Nawet gdyby nie brakowało Ci pieniędzy, nigdy nie będziesz mieć za dużo czasu i/lub sił fizycznych. Na jakimś poziomie kiedyś trzeba będzie zdecydować się na pewne wybory dotyczące tego, na co wydasz swoje pieniądze. Ekonomista pierwszy chętnie zwróci Ci uwagę, że nie możesz mieć wszystkiego!

Na nasze nieszczęście niedobór jest faktem. Nie ma wystarczającej ilości czasu i zasobów, aby zaspokoić wszystkie zachcianki, a więc ludzie są zmuszeni dokonywać trudnych wyborów dotyczących tego, co produkować i konsumować, aby — skoro nie mogą mieć wszystkiego — mogli chociaż mieć to, co najlepsze w danych okolicznościach. W rozdziale 2. zajmiemy się kwestią niedoboru i kompromisów, do jakich niedobór zmusza ludzi.

W rozdziale 3. wykorzystujemy informacje zawarte w rozdziale 2., pokazując, jak ekonomiści analizują decyzje podejmowane przez ludzi w celu zmaksymalizowania szczęśliwości w świecie niedoboru. Proces ten okazuje się blisko związany z *zasadą*

¹ Ang. *diminishing returns* — Zasada, zgodnie z którą każda kolejna jednostka nakładów prowadzi do coraz mniejszego przyrostu korzyści — *przyp. red.*

malejących korzyści, opisującą smutny fakt, że każda dodatkowa ilość zasobu wprowadzona do procesu produkcyjnego przynosi coraz mniejsze efekty.

Podobnie jak niedobór, tak zmniejszanie się korzyści jest nieuniknione, dlatego w rozdziale 3. wyjaśniamy, jak ludzie bardzo mądrze radzą sobie z tym zjawiskiem w celu jak najlepszego wykorzystania ograniczonych zasobów pozostających do ich dyspozycji.

Z oddalenia i całościowo — makroekonomia

W części II zajmujemy się makroekonomią, ujmującą gospodarkę jako zunifikowaną całość. Studia makroekonomiczne niosą ze sobą wiele korzyści, ponieważ określone czynniki, takie jak stopy procentowe czy polityka fiskalna, mają wpływ na całą gospodarkę, a ponadto gdy gospodarka przechodzi okres recesji lub gwałtownego ożywienia, efekty są odczuwane przez każdą osobę i firmę.

Analiza stanu gospodarki

W rozdziale 4. objaśniamy, jak ekonomiści mierzą *produkt krajowy brutto* (PKB), czyli wartość wszystkich dóbr i usług wytworzonych w gospodarce w danym okresie, zwykle na przestrzeni kwartału lub roku. Pomiar ten jest niezbędny, gdyż jeśli nie umiemy zmierzyć, jak radzi sobie gospodarka, nie jesteśmy w stanie powiedzieć, czy polityka rządu mająca na celu wzrost gospodarczy spełnia swoje zadanie, czy wręcz przeciwnie.

Inflacja to miara tego, jak zmienia się w czasie poziom cen. Temat ten, któremu poświęcamy rozdział 5., jest kluczowy, ponieważ wysoki poziom inflacji zwykle łączy się z wielkimi problemami gospodarczymi, takimi jak głębokie recesje czy niewyłacalność państw.

Studia nad inflacją są ważne również dlatego, że kiepska polityka rządowa jest na ogół głównym winowajcą wysokiej inflacji — co oznacza, że odpowiedzialność za wysoką inflację spada w całości na rządy.

Rozpoznawanie przyczyn recesji

Recesje trwają, gdyż czynniki instytucjonalne w gospodarce bardzo utrudniają spadek cen. Jak wyjaśniamy w rozdziale 6., gdyby ceny mogły spaść szybko i łatwo, czas recesji szybko dobiegłby końca. Jednak ponieważ ceny nie mogą szybko i łatwo spadać, ekonomiści muszą opracowywać strategie przeciwdziałające recesji, aby wydobywać gospodarkę z recesji najszybciej jak to możliwe.

Zwalczanie recesji za pomocą polityki fiskalnej i polityki pieniężnej

Powstanie strategii przeciwdziałania recesji zawdzięczamy przede wszystkim brytyjskiemu ekonomie Johnowi Maynardowi Keynesowi, który w 1936 roku napisał książkę poświęconą makroekonomii i zagadnieniu zwalczaniu recesji. W rozdziale 6. prezentujemy jego model ekonomii, pokazując, w jaki sposób uwzględni on *explicite* fakt, że ceny nie mogą szybko i łatwo spaść, aby zakończyć recesję. Ponieważ model bierze ten fakt pod uwagę, jest on najlepszym sposobem zilustrowania dwóch rzeczy, które *mogą* pomóc w wydzwignięciu gospodarki z recesji.

Te dwie rzeczy to polityka fiskalna i polityka pieniężna, omówione szczegółowo w rozdziale 7.

- ✓ **Polityka pieniężna** wykorzystuje zmiany w podaży pieniądza do zmiany stóp procentowych, aby stymulować aktywność gospodarczą. Jeśli na przykład rząd decyduje się na obniżkę stóp procentowych, konsumenci pożyczą więcej pieniędzy, aby kupować domy i samochody, a to pobudzi aktywność gospodarczą i pomoże gospodarce szybciej się rozwijać.
- ✓ **Polityka fiskalna** odnosi się do zastosowania wyższych wydatków rządowych lub niższych stawek podatkowych w celu zwalczania recesji. Na przykład jeśli rząd kupuje więcej usług i dóbr, zwiększa się aktywność gospodarcza. Podobnie jeśli rząd obniża podatki, rosną dochody konsumentów (po opodatkowaniu), a ta nadwyżka, jeżeli zostanie wydana, napędza gospodarkę.

W pierwszych dekadach po ich zastosowaniu pomysły Keynesa na przeciwdziałanie recesji wydawały się funkcjonować bez zarzutu. Jednak w latach siedemdziesiątych przestały się tak dobrze sprawdzać i stało się jasne, że polityka fiskalna i polityka pieniężna, choć są potężnymi narzędziami zwalczania recesji, mają też swoje ograniczenia.

Z tego powodu w rozdziale 7. opisujemy również czynniki ograniczające efektywność polityki pieniężnej i polityki fiskalnej. Kluczową koncepcją są *racjonalne oczekiwania*. Wyjaśniają one, jak *racjonalnie postępujący ludzie* często w reakcji na zmiany polityki zmieniają swoje zachowania w sposób, który ogranicza efektywność tych zmian. Tę koncepcję musimy zrozumieć, jeśli chcemy móc wyrobić sobie zdanie na temat aktualnego stanu debat o polityce makroekonomicznej.

Z bliska i osobiście — mikroekonomia

Podczas gdy makroekonomia zajmuje się polityką rządu mającą na celu wzrost całej gospodarki, mikroekonomia pochyla się nad najmniejszymi trybikami w ekonomicznej maszynie, zajmując się podstawowymi podmiotami sprawczymi, a mianowicie konsumentami i przedsiębiorstwami.

Równoważenie podaży i popytu

We współczesnej gospodarce przedsiębiorstwa i konsumenci produkują i konsumują wszystko, co zostaje wytworzone. Tak więc opis mikroekonomii w części II rozpoczyna się od rozdziału 8., w którym to pokazujemy, w jaki sposób podaż i popyt determinują ceny i poziom produkcji na konkurencyjnych rynkach. To logiczny punkt wyjścia, ponieważ producenci determinują podaż, a konsumenci popyt, natomiast ich wzajemne relacje rynkowe określają, co zostaje wytworzone i ile kosztuje.

W rozdziale 9. przedstawiamy schematy decyzyjne konsumentów dotyczące decyzji ekonomicznych, które mają na celu zmaksymalizowania ich szczęśliwości przy ograniczonych dochodach. Te decyzje kształtują krzywe popytu, które wpływają na ceny i poziom produkcji na rynku.

W podobny sposób decyzje mające na celu maksymalizację zysku podejmowane przez przedsiębiorstwa kształtują krzywe podaży wpływające na sytuację rynkową. W rozdziale 10. wyjaśniamy, jak to się dzieje. Mówimy też o tym, jak przedsiębiorstwa dążące do maksymalizacji zysku faktycznie realizują swoje cele. Jeśli nie masz zbyt dobrego zdania o kapitalizmie, w tym rozdziale staniesz oko w oko z wrogiem.

Rozważania o zaletach konkurencji

Możesz nie być wielkim zwolennikiem firm dążących do maksymalizacji zysku, jednak ekonomiści je kochają — przynajmniej dopóki funkcjonują one w konkurencyjnych gałęziach gospodarki. Przyczyna tej sytuacji jest taka, że zmuszone do konkurencji przedsiębiorstwa spełniają dwa cudowne warunki:

- ✓ Po pierwsze, konkurencyjne przedsiębiorstwa są *alokacyjnie efektywne*, co oznacza po prostu, że produkują towary i usługi najbardziej pożądane przez konsumentów.
- ✓ Po drugie, są one *produkcyjnie efektywne*, co oznacza, że produkują te towary i usługi po najniższych możliwych kosztach.

Te dwa fakty związane z konkurującymi ze sobą firmami są kluczem do zrozumienia koncepcji *niewidzialnej ręki* Adama Smitha, głoszącej, że w warunkach ograniczeń narzucanych przez konkurencję przejawiana przez każde przedsiębiorstwo żądza zysku skłania je do działania w społecznie optymalny sposób, tak jakby było kierowane przez niewidzialną rękę i dzięki temu robiło to, co należy. Tę koncepcję (i wiele innych korzyści płynących z konkurencji) omawiamy w rozdziale 11.

Analiza problemów związanych z brakiem konkurencji

Niestety nie wszystkie przedsiębiorstwa funkcjonują w warunkach konkurencji. A gdy tak się dzieje, nie działają one w społecznie optymalny sposób.

Najbardziej ekstremalnym przypadkiem jest *monopol*, czyli sytuacja, gdy w jednej branży funkcjonuje tylko jedno przedsiębiorstwo — co oznacza absolutny brak konkurencji. Jak wyjaśniamy w rozdziale 12., monopoliści zachowują się bardzo źle,

ograniczając produkcję, aby podnieść ceny i zwiększyć swoje zyski. Te działania, szkodliwe dla konsumentów, nie mają końca, dopóki rząd nie podejmie kroków mających na celu regulację zachowań danego przedsiębiorstwa.

Mniej skrajnym przypadkiem braku konkurencji jest *oligopol*, czyli sytuacja, gdy w danej branży jest tylko kilka firm. W takich przypadkach często dochodzi pomiędzy tymi firmami do zмовy, tak aby nie musiały konkurować ze sobą i dzięki temu mogły utrzymać wysoki poziom cen oraz zwiększać zyski.

W rozdziale 13. szczegółowo omawiamy przypadki oligopolu. Wyjaśniamy nie tylko, dlaczego postępowanie oligopolistów jest złe, ale również fakt, że trudno takim firmom dotrzymywać warunków umowy o wzajemnym niekonkurowaniu w celu utrzymania wysokich cen i zwiększania zysków. Oznacza to, że kończy się na tym, iż oligopolisci jednak ze sobą konkurują, pomimo swoich wielkich wysiłków, aby tego nie czynić. Z tego powodu nie zawsze konieczne są regulacje narzucane przez państwo.

Reformowanie praw własności

Na zdolności rynków i konkurencji do przynoszenia efektów korzystnych z punktu widzenia społeczeństwa można polegać tylko pod warunkiem stworzenia przez społeczeństwo dobrego systemu praw własności. Niemal wszystkie przypadki zanieczyszczenia środowiska i wymierania gatunków są bezpośrednią pochodną kiepsko zdefiniowanych praw własności generujących zachęty do robienia złych rzeczy. Ekonomiści bardzo poważnie podchodzą do tego problemu i usilnie się starają zreformować prawa własności, tak aby zmniejszyć zanieczyszczenie i zatrzymać wymieranie gatunków. Omawiamy te kwestie w rozdziale 14.

Sposoby radzenia sobie z innymi częstymi przypadkami zawodności rynku

Monopole, oligopole i kiepsko zdefiniowane prawa własności prowadzą do czegoś, co ekonomiści nazywają *zawodnością rynku* — sytuacji, w której rynki generują społecznie nieoptymalne efekty. Dwa inne, częste powody zawodności rynku to asymetria informacji i dobra publiczne.

- ✓ *Asymetria informacji* ma miejsce wówczas, gdy kupujący wie więcej niż sprzedający o jakości dobra, którego zakup negocjuje, albo w sytuacji odwrotnej, czyli gdy sprzedający wie więcej niż kupujący. Z powodu tej nierówności pozycji stron i spowodowanych nią podejrzeń wiele potencjalnie korzystnych transakcji ostatecznie nie zostaje zawartych.
- ✓ *Dobra publiczne* to produkty lub usługi, których nie można zaoferować tylko jednej osobie. Zaoferowanie ich jednej osobie powoduje konieczność zaoferowania ich wszystkim. (Przykładem niech będzie pokaz sztucznych ogni). Problemem jest to, że większość ludzi stara się czerpać korzyści bez płacenia.

Obie te sytuacje i sposoby radzenia sobie z nimi omawiamy w rozdziale 15.

Zrozumieć, w jaki sposób ekonomiści wykorzystują wykresy i modele

Ekonomiści lubią być logiczni i precyzyjni, dlatego często posługują się algebrą i matematyką. Lubią również prezentować swoje pomysły w łatwy do przyswojenia i intuicyjny sposób, co wyjaśnia, dlaczego tak często wykorzystują wykresy. Aby uniknąć paniki wywołanej widokiem licznych wykresów zamieszczonych w tej książce, zdecydowaliśmy się poświęcić kilka stron na zapoznanie Czytelnika z tym, co napotka w kolejnych rozdziałach. Weź głęboki oddech — obiecujemy, że nie będzie bolało.

Abstrahowanie od rzeczywistości jest rzeczą dobrą

Wykresy wykorzystywane przez ekonomistów są niemal zawsze wizualizacjami modeli ekonomicznych. *Model ekonomiczny* jest matematycznym uproszczeniem rzeczywistości, pozwalającym skupić się na tym, co prawdziwie istotne, i ominąć masę niepotrzebnych szczegółów.

Na przykład ekonomiczny model popytu konsumentckiego skupia się na tym, jak ceny wpływają na ilość dóbr i usług, które chcą nabyć ludzie. Oczywiście inne elementy, takie jak zmienne style i indywidualne gusta, również wpływają na poziom popytu, jednak kluczowe znaczenie ma cena. Weźmy na przykład sok pomarańczowy. Jego cena ma zasadniczy wpływ na to, jaką ilość soku kupią ludzie. (I nieważne, jaka dieta jest akurat na topie — jeśli sok pomarańczowy będzie kosztował 200 zł za litr, znajdziesz sobie prawdopodobnie inną dietę). Z tego powodu pomocne jest abstrahowanie od innych czynników i skupienie się na tym, jak cena soku pomarańczowego wpływa na ilość, jaką chcą zakupić ludzie.

Twój pierwszy model: krzywa popytu

Wyobraźmy sobie, że ekonomiści ruszają w teren i zaczynają przepytywać konsumentów, ile litrów soku pomarańczowego kupiliby miesięcznie przy założeniu wystąpienia trzech hipotetycznych cen: 10 złotych, 5 złotych i 1 złoty za litr. Wyniki takiego hipotetycznego sondażu prezentuje tabela 1.1.

Tabela 1.1. Ilość litrów soku pomarańczowego, jaką chcą zakupić konsumenci

Cena	Litry
10 złotych	1
5 złotych	6
1 złoty	10

Ekonomiści mówią o ilościach, jakie byliby skłonni nabyć konsumenci przy określonych cenach, jako o *wielkości popytu* czy też po prostu o *popycie*. Gdy spojrzysz na tabelę 1.1, stwierdzisz, że cena i wielkość popytu są do siebie *odwrotnie proporcjonalne*, co oznacza, że gdy jedna rośnie, to druga spada.

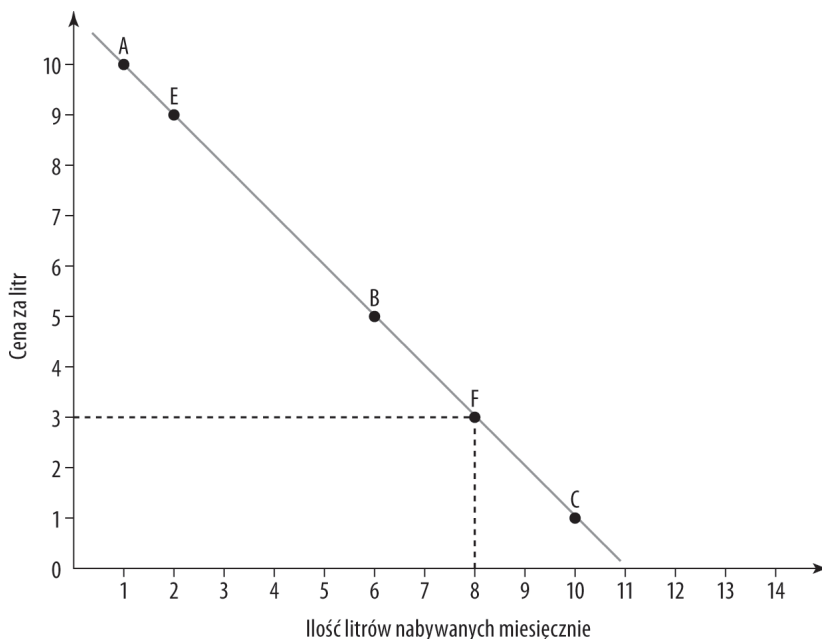

Ponieważ ta odwrotna zależność ceny i wielkości popytu jest tak bardzo uniwersalna i sprawdza się w przypadku niemal wszystkich produktów i usług, ekonomiści nazywają ją *prawem popytu*. Ale szczerze mówiąc, prawo popytu staje się o wiele bardziej zrozumiałe i interesujące, jeśli na nie *spojrzysz*, a nie tylko sobie je wyobrazisz.

Wykorzystanie danych do tworzenia krzywej popytu

Najlepszym sposobem prezentacji danych z tabeli 1.1 jest naniesienie ich na wykres. Na rysunku 1.1 zaznaczyliśmy trzy punkty, nadając im nazwy *A*, *B* i *C*. Na osi poziomej na rysunku 1.1 znajduje się informacja o ilości litrów soku, na jaką wśród konsumentów występuje popyt w ciągu miesiąca przy różnych poziomach cen. Na osi pionowej umieściliśmy ceny.

Punkt *A* reprezentuje dane z górnego wiersza tabeli 1.1. Mówi on nam tyle, że przy cenie 10 złotych za litr ludzie będą skłonni do kupienia miesięcznie zaledwie 1 litra soku pomarańczowego. Podobnie punkt *B* oznacza wielkość popytu wynoszącą 6 litrów soku miesięcznie przy cenie 5 złotych za litr, podczas gdy punkt *C* wskazuje, że przy cenie w wysokości 1 złotego za litr ludzie będą skłonni nabyć 10 litrów soku miesięcznie.

Rysunek 1.1.
Popyt na sok pomarańczowy

Zauważ, że połączyliśmy punkty *A*, *B* i *C* linią. Zrobiliśmy to dlatego, że przeprowadzający badanie ekonomiści zaproponowali respondentom tylko trzy hipotetyczne ceny. Gdyby dysponowali budżetem pozwalającym zapytać

konsumentów o ich skłonność do zakupu przy każdej możliwej cenie (na przykład 8 złotych i 46 groszy za litr, 2 złote i 23 grosze za litr itd.), to na wykresie mielibyśmy nieskończoną liczbę kropek. Ponieważ jednak tego nie zrobiono, dokonujemy interpolacji, wykreślając prostą linię. Powinna ona umożliwiać w miarę dobre oszacowanie wielkości popytu przy cenach, o które bezpośrednio nie zapytano w trakcie sondażu.

Linia prosta łącząca punkty na rysunku 1.1 to *krzywa popytu*. Wiemy, że wcale nie jest krzywa, jednak dla uproszczenia ekonomiści używają tego terminu w odniesieniu do wszelkich naniesionych na wykres zależności między ceną a wielkością popytu, bez względu na to, czy przyjmują one kształt linii prostej czy krzywej. (Ta konwencja pozostaje nie bez związku z faktem, że ekonomiści są zarazem jajołowi i kwadratowogłowi).

Prosta czy krzywa, ale pozwala *wizualizować* odwrotnie proporcjonalną zależność między ceną a wielkością popytu. Zależność odwrotnie proporcjonalna oznacza, że krzywe popytu opadają. Można dzięki temu dostrzec, że gdy cena się zwiększa, popyt maleje.

Wykorzystanie krzywej popytu do prognozowania

Graficzne przedstawienie krzywej popytu znacznie zwiększa również możliwość dokonywania szybkich prognoz. Linia prosta na rysunku 1.1 może być na przykład podstawą do stwierdzenia, że przy cenie 9 złotych za litr ludzie byliby skłonni do zakupu około 2 litrów soku pomarańczowego miesięcznie. Zaznaczyliśmy to miejsce na wykresie jako punkt *E*.

Załóżmy, że nie miałbyś możliwości zobaczyć rysunku 1.1 i widziałbyś tylko zawartość tabeli 1.1. Czy wówczas mógłbyś szybko oszacować, ile soku miesięcznie byliby skłonni nabyć ludzie, gdyby jego cena wynosiła 3 złote za litr? Patrząc na drugi i trzeci wiersz tabeli 1.1, musiałbyś stwierdzić, że byliby skłonni nabyć 6 – 10 litrów soku. Ale dokładniejsze wskazanie ilości wymagałoby sporo czasu i denerwującej algebry.

Wystarczy jeden rzut oka na rysunek 1.1, aby łatwo ocenić, ile soku miesięcznie byliby skłonni nabyć ludzie przy określonej cenie. Zaczynamy od ceny 3 złote na osi pionowej i przesuwamy wzrok poziomo w prawo aż do punktu *F* na krzywej popytu, który znajduje się na wysokości odpowiadającej 8 litrom nabywanym miesięcznie. (Aby lepiej to unaocznić, na wykresie narysowaliśmy przerywane linie od obu osi do punktu *F*).

Jak widać, wykorzystanie wykresu zamiast tabeli pozwala na znacznie prostsze prognozowanie w oparciu o model.

Rysowanie własnej krzywej popytu

Aby się upewnić, że korzystanie w wykresów nie sprawia Ci trudności, zachęcamy do wykonania prostego ćwiczenia, w ramach którego trzeba wyznaczyć kilka punktów i połączyć je liniami. To nie takie trudne, prawda?

Wyobraźmy sobie, że rząd zaprezentował raport badawczy, w którym zawarto informacje, że picie soku pomarańczowego powoduje obniżenie ciśnienia krwi, zmniejsza ryzyko zawału serca i wpływa na poprawę jakości życia seksualnego.

Co powinno się w takim razie stać z popytem na sok pomarańczowy? Oczywiście powinien wzrosnąć.

Aby zweryfikować tę hipotezę, nasza dzielna grupa ekonomistów po raz kolejny rusza w teren, aby przeprowadzić sondaż i zapytać ludzi, jaką ilość soku pomarańczowego będą skłoni zakupić w takiej sytuacji miesięcznie przy trzech hipotetycznych cenach: 10 złotych, 5 złotych i 1 złoty, podobnie jak w tabeli 1.1. Wyniki tego nowego sondażu prezentuje tabela 1.2.

Tabela 1.2. Ilość litrów soku pomarańczowego, jaką byliby by skłonni miesięcznie nabyć konsumenci po opublikowaniu raportu rządowego

Cena	Litry
10 złotych	4
5 złotych	9
1 złoty	13

Jeśli zdecydujesz się wykonać zalecane ćwiczenie, Twoje zadanie będzie polegało na naniesieniu tych odpowiedzi na wykres z rysunku 1.1, a następnie połączeniu ich linią prostą. (Tak, możesz pisać po książce!).

Właśnie narysowałeś nową krzywą popytu. Odzwierciedla ona preferencje konsumentów zmienione po opublikowaniu raportu rządowego. Zwiększony popyt znajduje wyraz w fakcie, że w każdym przypadku ludzie są teraz skłonni kupić więcej soku niż wcześniej. Na przykład przy cenie 10 złotych za litr byliby teraz skłonni zakupić 4 litry miesięcznie, a nie 1 litr jak poprzednio.

Nadal oczywiście mamy do czynienia z odwrotnie proporcjonalnym stosunkiem ceny i wielkości popytu, co oznacza, że pomimo nowo odkrytych zalet zdrowotnych soku pomarańczowego, które wpływają na wzrost skłonności do jego zakupu, poziom jego ceny nadal ma wpływ na ilość, jaką skłonni byliby nabyć konsumenci. Wzrost ceny nadal oznacza spadek wielkości popytu i krzywa popytu nadal opada.

Czy jesteś gotowy na ostatnie ćwiczenie przed przejściem do kolejnych rozdziałów? Wykorzystaj swoją nowo narysowaną krzywą popytu, aby oszacować, jaką ilość soku konsumenci byliby skłonni nabyć miesięcznie przy cenie rzędu 7 i 2 złotych za litr. Oszacowanie tego tylko na podstawie tabeli 1.2 może być trudne, jednak przy użyciu nowej krzywej popytu z wykresu powinno być znacznie łatwiejsze.

Skorowidz

A

AD, aggregate demand, 118
administracja państwowa, 341
aktywa, 79, 91
alokacja zasobów, 55, 64
altruizm, 41
amortyzacja, 351
analfabetyzm, 27
analiza
 cyklu koniunkturalnego, 114
 dylematu więźnia, 284
 efektywności wolnych rynków, 238
 makroekonomiczna, 75
 ograniczeń, 47
 stanu gospodarki, 30
 struktury kosztów, 217
 średnich kosztów zmiennych, 219
 własnych ograniczeń, 42
Arrow Kenneth, 332
asymetria informacji, 33, 311, 351

B

bank centralny, 164
barter, 97
Becker Gary, 334
bezrobocie frykcyjne, 116
bimetalizm, 102
błędne koncepcje ekonomiczne
 konkurowanie bogatych krajów, 342
 koszt bezpieczeństwa, 340
 mylenie następstwa z przyczynowością, 339
 niestabilność rynków, 341
 niezamierzone konsekwencje, 343
 problem przeludnienia, 338
 protekcjonizm, 339
 stała ilość pracy, 337
 uogólnienia, 340
 zwiększanie stawek podatkowych, 343

błędy logiczne, 337
błędy w ocenie kosztów i korzyści
 koszty całkowite, 49
 koszty utopione, 48
 wartość korzyści, 49
brak
 konkurencji, 32
 pełnej wiedzy, 47
budżet zrównoważony, 87

C

cena, 36, 97, 171
 minimalna, 188, 190, 351
 nominalna, 108, 351
obligacji, 160
pieniądza, 161
realna, 108, 351
równowagi, 255
rynkowa, 233, 252
sprzedaży, 263
sztywna, 121
CPI, Consumer Price Index, 105
cykl koniunkturalny, 114
 ekspansja, 114
 recesja, 114
 zmienny poziom cen, 116
czynniki produkcji, 351

D

dążenie do szczęścia, 41
Debreu Gerard, 332
decyzje prywatne i publiczne, 61
deficyt, 153
 budżetowy, 87
 handlowy, 90–92
deflacja, 105, 351
demokracja, 27
dług, 154

dług publiczny, 153
dobra
 niższego rzędu, 171
 publiczne, 33, 320, 351
 finansowanie, 321, 322
 nowe technologie, 323
 przekształcanie w dobra prywatne, 324
 substytucyjne, 209
dochód, 79
doskonale
 elastyczna podaż, 182
 nieelastyczna podaż, 180, 181
dostosowanie
 poziomu zapasów, 130, 136
 do popytu, 120
 cen, 116, 119
drukowanie pieniędzy, 154
dylemat więźnia, 283, 351
określanie strategii, 285
omerta, 287
OPEC, 290
zachowania karteli, 288

E

efekt
 elastyczności
 cenowej popytu, 208
 krzyżowej popytu, 208
 substytucji, 206
 zewnętrzny, 352
 negatywny, 302
 pozytywny, 302
 dochodowy, 207
 zewnętrzny
 negatywny, 304
 pozytywny, 306
efektywność
 alokacyjna, 52, 60, 352
 produkcyjna, 52, 58, 63, 355
ekonomia, 25, 39
ekonomia tradycyjna, 352
ekonomiczny model wyboru, 45, 48
ekspansja, 114
eksport netto, NX, 88, 133
elastyczność
 cenowa popytu, 175
 rynku, 341

F

faza
 spadkowa gospodarki, 114
 wzrostowa gospodarki, 114
fiat money, 100
finansowanie dobra publicznego, 322
Friedman Milton, 332

G

generowanie inflacji, 144
GMP, granica możliwości produkcyjnych,
 56–60, 63, 352
gospodarka
 mieszana, 67
 nakazowa, 67, 352
 rynkowa, 64, 352
 tradycyjna, 68
gwarancja zysków, 267

H

handel, 312
handel międzynarodowy, 89, 91, 348
hazard moralny, 319
hiperinflacja, 95, 99, 352

I

ilościowa teoria pieniądza, 352
ilość
 dóbr, 132
 pieniędzy, 96, 98
indeks
 cen, 105–108
 CPI, 105, 110, 352
 RPI, 352
 RPI-X, 105
inflacja, 95, 101–106, 154, 349
interakcja podaży i popytu, 182
interwencjonizm państwowy, 62, 65, 69, 127
inwestycje, 352
inwestycje kapitałowe, 86

J

jakość dóbr, 109
jednostkowe działania, 301
jednostkowy koszt pracy, 342

K

kapitał, 352
kapitał ludzki, 53, 352
kartel, 281, 353
 dylemat więźnia, 283
 kwoty produkcyjne, 282
 podział zysków, 282
kategorie wydatków, 84
Keynes John Maynard, 331
klasyfikacja zasobów, 53
koncepcja niewidzialnej ręki, 32
koncepte ekonomiczne, *Patrz także* błędne
 koncepte ekonomiczne
 nieskrępowany rozwój, 346
 niewidzialna ręka, 345
 ochrona prawa własności intelektualnej, 347
 otwarcie na handel międzynarodowy, 348
 państwowe finansowanie dóbr
 publicznych, 349
 regulacje wolnych rynków, 346
 rozwój nauk ścisłych i technicznych, 347
 wprowadzanie systemów praw własności, 348
 zależność wzrostu od postępu, 346
 zapobieganie inflacji, 349
konkurencja, 32, 213
 doskonała, 213, 251, 257, 353
 monopolistyczna, 280, 293, 353
 niedoskonała, 213
konkurencyjne wolne rynki, 235
konsekwencje inflacji, 103
konsumpcja, 84, 133
 niekonkurencyjność, 321
 niewykluczalność, 321
koszty
 ekonomiczne, 216, 353
 jednostkowe produkcji, 218
 krańcowe, 222–224, 353
 pracy
 godzinowe, 342
 jednostkowe, 342
 produkcji, 178
 stałe, 217, 220, 353

 utopione, 48
 utraconych korzyści, 44, 58, 174, 216, 353
 wynagrodzeń, 126
 zmiennie, 217, 219, 353
 zwiększonych wydatków państwa, 152
koszyk dóbr, 106, 109, 353
Krajowy Urząd Statystyczny, 76
krańcowa skłonność do konsumpcji, 85
krzywa
 GMP, 56, 59, 66
 kosztów krańcowych, MC, 265, 303
 podaży zagregowanej
 długookresowa, LRAS, 118, 124, 143
 krótkookresowa, SRAS, 121, 124, 143
 popytu zagregowanego, AD, 118, 124, 144
 przychodów krańcowych, MR, 262, 265, 267
 średnich kosztów całkowitych, ATC, 265, 268
krzywe
 kosztów, 222, 253
 podaży, 177, 179, 353
 popytu, 34–37, 171–174, 186, 207, 241,
 262, 295, 353

L

lepkość
 cen, 125, 149, 353
 płac, 149
leseferyzm, 68
liczba konkurentów, 273
linia
 planowanych wydatków, 134
 trendu, 115
LRAS, long-run aggregate supply, 118
Lucas Robert, 334

M

macierz korzyści, 285
majątek, 80
makroekonomia, 29, 73, 353
makroekonomia Keynesa, 83
maksymalizacja
 całkowitej nadwyżki, 239
 całkowitej użyteczności, 200, 202, 208
 ludzkiego zadowolenia, 51
 zysku, 225, 265
 firmy konkurencyjnej, 270
 monopolu, 260
 przedsiębiorstwa, 211

maksymalny rozmiar produkcji, 115
 malejąca użyteczność krańcowa, 198, 205, 357
 malejące

- korzyści, 52, 54, 357
- przychody krańcowe, 260

 Marks Karol, 330
 Marshall Alfred, 331
 mikroekonomia, 29, 31, 167, 353
 minimalizacja strat, 225
 model

- ekonomiczny, 34, 354
- Keynesa, 128
- krzywa popytu, 34
- ludzkich zachowań, 39
- makroekonomiczny, 118
- podjmowania decyzji, 45
- popytu i podaży, 169
- wyboru, 45, 47

 monopol naturalny, 274, 354
 monopole, 213, 259

- analiza korzyści, 272
- analiza kosztów, 260
- ignorowanie popytu, 261
- konkurencja, 293
- koszt produkcji, 265, 274
- maksymalizowanie zysku, 260
- narzucone ceny, 276
- narzucone poziomy produkcji, 275
- niska efektywność, 271
- patenty, 272, 274
- porównanie z firmami konkurującymi, 269
- przychód całkowity, 262, 264
- przychód krańcowy, 261
- społeczna szkodliwość, 260, 271
- subsydiowanie, 274
- wielkość produkcji, 269
- wybór poziomu produkcji, 265
- zyski, 267

 możliwości produkcyjne, 52, 56

- malejące korzyści, 52
- ograniczone zasoby, 52

N

nadprodukcja dóbr, 303
 nadwyżka

- całkowita, 240, 245, 351
- handlowa, 90
- konsumenta, 241, 354

podaży, 184
 popytu, 185
 producenta, 241, 243, 354
 negatywne

- efekty zewnętrzne, 303–305
- konsekwencje monopolu, 260

 negatywny wstrząs popytowy, 120, 123
 niedobór, 29, 39
 niekonkurencyjność, 321
 niepewność, 48
 niewidzialna ręka rynku, 32, 354
 niewykluczalność, 321
 NIPA, 75
 nominalna stopa procentowa, 158, 354
 nowe technologie, 323

O

obieg pieniądza, 80
 obliczanie

- nadwyżki konsumenta, 242
- PKB, 77, 84
- poziomu planowanych wydatków, 132
- tempa inflacji, 106

 obligacje, 159, 160
 obniżanie

- płac, 126
- podaży, 187
- poziomu stóp procentowych, 162

 oczekiwania inflacyjne, 163
 odgórna lepkość płac, 149
 ograniczenia

- czasowe, 44
- handlu, 312
- nieuniknione, 44
- polityki pieniężnej, 163
- technologiczne, 43

 ograniczone zasoby, 39, 43, 52
 ograniczony poziom zysków, 294
 określanie ceny użyteczności, 199, 200
 oligopol, 279, 291, 354
 omerta, 288
 opadająca krzywa popytu, 294, 295
 OPEC, 282, 290
 operacje otwartego rynku, 162, 354
 optymalizacja

- poziomu zysku, 295
- w warunkach ograniczeń, 194

optymalne
 poziomy produkcji, 226, 239, 301, 356
 rezultaty rynków, 300
 oszczędzanie, 153

P

państwo, 87
 parytet złota, 102, 156
 patenty, 70, 272, 324
 pełne zatrudnienie, 115, 127
 perspektywa
 długookresowa, 117, 125
 krótkookresowa, 117, 121, 125
 pewność wpływów podatkowych, 153
 pieniądź, 80, 96, 103
 pieniądź fiducjarny, fiat money, 155, 157
 PKB, 76, 129, 355
 eksport netto, NX, 84
 metoda sumowania wydatków, 84
 nowo wyprodukowane dobra, 82
 obliczanie wartości produktów i usług, 77
 państwowe zakupy, G, 84
 wydatki inwestycyjne, I, 84
 wydatki konsumpcyjne, C, 84
 wzrost wartości, 76
 płace
 nominalne, 147, 354
 realne, 146, 354
 pobudzanie
 gospodarki, 162
 innowacji, 70
 popytu, 142
 wzrostu PKB, 137
 podatek, 248, 249, 321
 podatek inflacyjny, 104
 podaź, 32, 169, 177, 180, 354
 doskonale elastyczna, 182
 doskonale nieelastyczna, 180
 pieniądza, 96, 161, 163
 zagregowana, 113, 118, 355
 wykres krzywej, 177
 podnoszenie płac nominalnych, 147
 podwyżka cen, 150
 podwyższanie podatków, 343
 podział środków
 kapitał, 53
 praca, 53
 ziemia, 53

polityka
 fiskalna, 31, 141, 151, 355
 inflacyjna, 101
 pieniężna, 31, 141, 155, 163
 pomiar
 aktywności gospodarczej, 75
 inflacji, 105
 nadwyżki całkowitej, 245
 nadwyżki konsumenta, 241
 nadwyżki producenta, 243
 poziomu szczęścia, 41
 popyt, 32, 35, 169, 175, 354
 elastyczność cenowa, 175
 na pieniądź, 96, 158
 wpływ zmiany cen, 206
 wykres krzywej, 171
 zagregowany, 113, 118, 355
 porównanie monopolu i firm
 konkurencyjnych, 269
 postęp technologiczny, 323
 poziom
 cen, 116
 cen zrównoważony, 118
 dochodu, 171
 dyktowanej ceny, 267
 konsumpcji, 133
 kosztów monopolu naturalnych, 274
 PKB, 129
 płac realnych, 146, 147
 popytu, 171
 popytu zagregowanego, 120
 produkcji, 131, 142, 145, 239, 263, 266, 301,
 304
 produkcji monopolisty, 266
 produkcji równowagi, 138
 produkcji w gospodarce, 81
 równowagi, 158, 183, 185
 równowagi nominalnej stopy procentowej, 161
 stóp procentowych, 164
 szczęścia, 41
 zapasów, 130, 131
 zatrudnienia, 126
 życia, 108
 pozytywne efekty zewnętrzne, 306
 pożyczanie, 153
 prawo
 autorskie, 70
 malejących przychodów, 53
 niezamierzonych konsekwencji, 343

- prawo
- patentowe, 27, 70
 - popytu, 355
 - własności, 33, 299, 309, 347
- proces decyzyjny, 47, 61, 193
- produkcja, 115, 231
- dóbr i usług, 60
 - nieefektywna, 297
 - rynkowa, 355
- produkt krajowy brutto, PKB, 76, 129, 355
- prognozy, 36, 111
- próg rentowności, 216
- przedsiębiorstwo
- alokacyjnie efektywne, 32
 - analiza struktury kosztów, 217
 - koszt wynagrodzeń, 126
 - maksymalizacja zysków, 211, 225
 - minimalizacja strat, 225
 - optymalny poziom produkcji, 226
 - produkcyjnie efektywne, 32
 - strata, 229, 253, 256
 - wielkość produkcji, 256
 - wstrzymanie produkcji, 231
 - zróźnicowanie produktu, 295
 - zysk, 215, 227, 254, 256
- przekształcanie dóbr publicznych, 324
- przemieszczenie krzywej
- podaży, 187
 - popytu, 186
- przepisy antytrustowe, 355
- przepływ
- dochodów i aktywów, 78
 - towarów i usług, 77
- przesunięcie krzywej
- AD, 144
 - GMP, 60, 61
 - popytu, 172, 296
- przewaga
- absolutna, 94
 - komparatywna, 92, 93, 355
- przewidywanie stymulacji, 149
- przychód
- całkowity, 262, 264
 - krańcowy, 224, 261
- przyczyny
- bogactwa narodów, 42
 - recesji, 113
- pułap cenowy, 188, 247, 355
- punkt równowagi rynkowej, 135, 186
- R**
- rachunek dochodu i produktu narodowego, 75
- racjonalne oczekiwania, 31, 150, 355
- realne stopy procentowe, 356
- realny poziom PKB, 129
- recesja, 113, 125, 129, 141, 356
- rozpoznawanie przyczyn, 30
 - zwalczanie, 31
- reformowanie praw własności, 33
- regulacja
- cen monopolisty, 276
 - oligopoli, 291
 - wolnych rynków, 346
- restrykcje wobec handlu międzynarodowego, 92
- Ricardo David, 330
- rodzaje aktywów, 157
- rolowanie długu, 154
- rozbijanie monopolu, 278
- rozwiązanie
- dylematu więźnia, 287
 - problemu cytryn, 315
- rozwój technologii, 70
- równanie
- Fishera, 111
 - PE, 132
 - PKB, 83, 89, 133
- równowaga, 128, 135, 158, 182, 188, 296
- równowaga stabilna, 158
- równoważenie podaży i popytu, 32
- RPI-X, Retail Price Index, 105
- rynek, 170, 356, *Patrz także* wolne rynki
- asymetria informacji, 311, 312
 - czynników produkcji, 80
 - finansowy, 80, 356
 - konkurencyjny, 63, 356
 - samochodów używanych, 313
 - gwarancja, 316
 - opinia eksperta, 317
 - reputacja, 316
 - ubezpieczenia, 317
 - zawodność, 313
- rynkowa krzywa
- podaży, 214
 - popytu, 214
- rzadkość zasobów, 356

S

Samuelson Paul, 333
 schemat obiegu zamkniętego, 78, 81
 selekcja negatywna, 319
 składanie perspektyw, 124
 Smith Adam, 329
 Solow Robert, 333
 sondaż, 37
 spłata
 długu, 154
 obligacji, 154
 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, 27
 SRAS, short-run aggregate supply, 121
 stabilność równowagi rynkowej, 183
 stagflacja, 165
 standard życia, 27
 stopa
 bazowa, 161
 procentowa, 110, 158–164, 356
 nominalna, 110
 realna, 110
 zwrotu, 157
 malejąca, 219
 rosnąca, 218
 straszak ekonomiczny, 291
 strata, 216, 229, 256
 struktura aktywów, 91
 strumień, 80
 stymulacja, 148
 stymulacja gospodarki, 101
 subsydiowanie
 badań, 324
 dóbr, 208, 307
 monopolisty, 274
 symbol Y^* , 116
 system
 cenowy, 64
 fiducyjny, 100
 rynkowy, 62
 wolnorynkowy, 64
 szkodliwość monopoli, 260, 271
 szkody społeczne, 308

Ś

śledzenie stanu gospodarki, 76
 średnie koszty
 całkowite, ATC, 221, 228
 stałe, AFC, 220
 zmienne, AVC, 220

T

technologia, 70, 178
 technologia biznesowa, 70
 tempo inflacji, 106
 tempo inflacji oczekiwane, 110
 tezauryzacja, 103
 tragedia wspólnego pastwiska, 308, 356
 transakcje barterowe, 96
 trust, 292
 tworzenie
 konkurencji, 278
 krzywej popytu, 35, 207

U

ubezpieczenia, 317–319
 usługi wytworzone w kraju, 89
 ustawodawstwo antytrustowe, 292
 utracone korzyści, 44
 użyteczność, 194, 356
 całkowita, 46, 196, 200
 kardynalna, 194
 krańcowa, 45, 195–197, 202, 356
 porządkowa, 194

W

wady
 interwencjonizmu państwowego, 66
 systemu wolnorynkowego, 64
 wartości kosztu i korzyści
 krańcowe, 49
 średnie, 49
 wartość
 importu, 89
 pieniądza, 97
 PKB, 76
 produkcji, 135
 warunek
 wstrzymania produkcji, 232, 234
 zaprzestania produkcji, 356
 weryfikowanie hipotezy, 37
 wielkość
 popytu, 35, 170, 206, 352
 produkcji, 256, 300, 357
 własna krzywa popytu, 36
 własny koszyk dóbr, 106

wolne rynki, 235
analiza efektywności, 238
gwałtowność zmian, 341
optymalny poziom produkcji, 239
regulacje, 346
rodzaje ingerencji, 246
społecznie optymalne rezultaty, 300
warunki funkcjonowania, 236
zbędne straty społeczne, 246

wpływy podatkowe, 153

wskaźnik, *Patrz także* indeks cen detalicznych, 105
cen towarów i usług, 105
inflacji, 357

wstrząs popytowy, 120, 143

wybory
konsumenckie, 39
nieracjonalne, 48
racjonalne, 48

wybór poziomu produkcji, 265

wydatki
budżetowe, 88
faktyczne, 132
inwestycyjne, 86, 87
konsumpcyjne, 85
na dobra wytworzone w kraju, 89
na produkty i usługi, PE, 133
na towary i usługi, 89
państwa, 152
planowane, 132

wykorzystanie krzywej popytu, 36

wykres, 34

wymuszanie poziomu produkcji monopolu, 275

wynagrodzenie, 126

wypracowywanie zysku, 216

wyprowadzanie krzywych popytu, 205

wyrównywanie użyteczności krańcowej, 202

wyznaczenie krzywej przychodów krańcowych, 261

wzrost
gospodarczy, 30, 70, 357
kosztów produkcji, 179
PKB, 83, 137
płac realnych, 147

podaż pieniądza, 161
popytu, 173, 186
popytu zagregowanego, 149
poziomu zadowolenia, 83
standardu życia, 27
wydatków państwowych, 138, 152

Z

zachowania konsumentckie, 39

zalety interwencjonizmu państwowego, 65

zależność między ceną a wielkością popytu, 36

założenia polityki pieniężnej, 164

zapasy, 130

zapobieganie inflacji, 349

zasada malejących korzyści, 29

zatrudnienie, 126

zawodność rynku, 33, 311, 313, 357
asymetria informacji, 33
dobra publiczne, 33

zbędne straty społeczne, 246, 248, 249, 251, 269, 357

zerowy poziom zysków, 256

zmiana
cen, 178
kosztów, 179
poziomu płac realnych, 146
poziomu podaży pieniądza, 161

zmowa oligopolistyczna, 280, 281, 282

zróżnicowanie produktu, 295

zwalczanie recesji, 141, 152

zwiększanie
podaży pieniądza, 163
popytu zagregowanego, 144, 145
poziomu produkcji, 145

zysk
przedsiębiorstwa, 126, 215, 227
monopolisty, 267

zyski
ekonomiczne, 216, 357
księgowe, 216

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA

Zrozum ekonomię w teorii i stosuj jej zasady w praktyce

Ekonomia jeszcze nigdy nie była podana w tak klarowny i rozumiały sposób! W tej książce znajdziesz informacje na temat historii ekonomii i reguł nią rządzących, kilka kluczowych teorii, a także wyjaśnienie skomplikowanej terminologii. Dzięki temu bardzo szybko zaczniesz swobodnie poruszać się w tematyce ekonomicznej, lepiej zrozumiesz ludzi, rząd, stosunki międzynarodowe, biznes, a nawet kwestie ochrony środowiska (o co naprawdę chodzi z globalnym ociepleniem?!). Kwestie ekonomiczne mogą mieć związek z niemal wszystkimi obszarami Twojego życia!

- **Pogłębiaj swoją wiedzę** — opanuj podstawy ekonomii i przyjrzyj się, jak ludzie radzą sobie z niedoborem.
- **Pilnie obserwuj gospodarkę** — dowiedz się wszystkiego o makroekonomii i zrozum, jaki wpływ mają podatki na gospodarkę, handel międzynarodowy i politykę handlową.
- **Dostrzegaj nowe trendy** — odkryj reguły mikroekonomii i przekonaj się, jak ważne jest monitorowanie zachowań konsumentów i przedsiębiorstw.
- **Naucz się rozpoznawać nadchodzącą recesję** — poznaj porady ekspertów i szczegóły związane z problemem, jakim jest wchodzenie gospodarki w okres recesji.

Peter Antonioni kształcił się w Pembroke College w Oksfordzie oraz w Birkbeck College w Londynie. Pracował jako ekonomista w firmach działających w sektorze prywatnym oraz organizacjach akademickich. Ostatecznie przyjął stanowisko wykładowcy zarządzania na University College w Londynie. **Sean Masaki Flynn** obronił doktorat z ekonomii na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley. Studiował pod kierunkiem noblistów w dziedzinie ekonomii, George'a Akerlofa i Daniela McFaddena. Jest członkiem American Economic Association, American Finance Association, Economic Science Association i Society for the Advancement of Behavioral Economics.

W książce znajdziesz:

- informacje pozwalające opanować podstawową wiedzę ekonomiczną
- wskazania, jak stan gospodarki wpływa na Twoje codzienne życie
- dane, które pomogą Ci zrozumieć recesję
- ostrzeżenia przed atrakcyjnymi ekonomicznymi utopiami
- szczegóły dotyczące polityki pieniężnej i fiskalnej
- wyjaśnienie zasady interakcji popytu i podaży
- analizę maksymalizacji zysku przez podmioty gospodarcze
- omówienie różnych ważnych zagadnień kapitalizmu

PO ROZUM NA...

www.dlabystszakow.pl

Zamówienia telefoniczne:

0 801 339900

0 601 339900

septem
septem.pl

Sprawdź najnowsze promocje: <http://dlabystrzakow.pl/promocje>
Książki najchętniej czytane: <http://dlabystrzakow.pl/bestsellery>
Zamów informacje o nowościach: <http://dlabystrzakow.pl/nawosci>

Hellon SA: ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice, tel.: 32 230 98 63
e-mail: rady@dlabystrzakow.pl <http://dlabystrzakow.pl>

For Dummies®
A Branded Imprint of

WILEY

Cena 39,90 zł

ISBN 978-83-246-7276-9

9 788324 672769